

REVISTA ORĂȘTEI

ABONAMENTELE:

Pe 1 an 3 fl.; pe $\frac{1}{2}$ an 1 fl. 50 cr.; pe 4 luni 1 fl.
Pentru România și străinătate 4 fl. la an.
Manuscrise nu să inapoiieză. — Scrisori nefrancate
nu se primesc.
Abonamentele să plătesc înainte.

Rugăciuni și sérbări de milleniu.

Guvernul unguresc voește să ne facă cu de-a sila să mulțumim lui D-zeu că i-a adus pe ci pe capul nostru naivitate cu o mii de ani, de ni-au făcut atât bine căt ni-au făcut și ne fac. Se folosește de puterea ce o are asupra archierilor și a școalor și pe calea asta vrea să facă ce s'a putea cu noi. A poruncit archiereilor ca ei să poruncească bisericilor și școalelor în privința asta.

Archiereii nostri au dat, de silă ca de voe bună, îndrumare bisericilor lor, unii mai pe placul guvernului, alții mai puțin, dar toți îndrumă preoțimea, că în ziua de 10 Maiu nou, adecă de mâne o săptămână, să țină o slujbă dumnezească mai deosebită, mai sérbătorescă. E ziua în care guvernul a poruncit slujbe dumnezești de mulțumită pentru împlinirea unei mii de ani de când ei, Ungurii, au descăicat aici, întemeind statul.

Nu-i aşa că-i minunat! Îți cere să mulțumești lui D-zeu și să te bucuri de bucuria lui? Ziua e aleasă aşa, ca să nu prea ai ce face contra ei, e tocmai Dumineca, și de să duc oamenii și numai ca altă-dată la biserică, ei vor să se lanse că s'au dus de au sérbat cu ei alătura milleniu! Astfel fiind nu o să ne mirăm dacă de mâne într-o săptămână, vom auzi că bisericile noastre au fost goale de tot de credincioși. Vina nu va fi a creștinilor, ci a celor ce aşa au pus lucrurile la cale, ca mergerea lor regulată la biserică, în acea zi să o poată tălmăci nu ca un semn al evlaviei poporului nostru bun, ci ca o alăturare la sérbarea de milleniu!

Tot aşa pe de Duminecă în două săptămâni, la 17 Maiu, sunt rânduite sérbări școlare! Toți școlarii să alerge, zice ministrul, la biserică, ear' după bi-

serică să facă o sérbare școlară deosebită, la care învățătorii să țină vorbiri de preamărire a milleniuui, etc! Ear' cu o zi mai naivitate, Sâmbătă de azi în 2 săptămâni, școală în școlile gr.-or. n'o să se țină, ci copiii să se adune să învețe cântări pentru ziua de mâne.

Învățătorii și directorii școlari au primit deja porunci de felul acesta. Lor ca persoane oficioase, nu le dăm nici un sfat, e datorința mai marilor lor se le dee, și e treaba dênsilor cum să ducă îndeplinire ceea-ce li-se cere.

Noi ne îndreptăm numai cătră oamenii neatîrnători, cari ei sunt *cei mulți și ei sunt puterea!* Ear' acestia sunt *părinții băieților de școală*. Ei nu atîrnă de grația nimănui, nu pot fi trași la răspundere nici de vîlădică, nici de solgăbirău, nici de ministru, de nimenea! În dênsii ne e nădejdea noastră, și lor le trimitem rugămintea, să se arate în toată frumusețea lor de *Români și părinți români*, și să nu-și lase *fiii lor* să fie *intrebuiușați în acea zi de instrumente mincinoase și înveninate contra onoarei și simfemântului neamului lor*, făcându-se paradă millenară ungurească cu dênsii!

Aducem tuturor Românilor celor buni aminte, că nu se știe câte prilegiuri de frumoase demonstrări contra milleniuui vom mai avea, și peste tot de vom mai avea aşa frumoase ca acesta.

Ei ne poruncesc să mergem să ne rugăm lui D-zeu pentru ei: noi să stăm frumușel acasă, rugându-ne pentru noi și ale noastre bucurii ori năcăzuri.

Ei cer ca băieții nostri să facă alaiuri și sérbări întru același scop: noi să-i ținem pe băieți lângă noi acasă, în cele două Dumineci!

Dacă învățătorul și preotul e silit să asculte de poruncile primite, să-l lăsăm să-și facă treaba sa, dar' noi să stăm departe și apoi cu atât mai mulți și mai în paradă să mergem la sfântul

Apare în fiecare Sâmbătă

EDITOR AL FOII:
Aurel Popovici-Barcianu, director.

PROPRIETATEA
Institutului tipografic „Minerva“ în Orăștie.

INSERTIUNILE:

Un sir garmond prima-dată 5 cr., a 2-a oară 4 cr., a 3-a oară 3 cr. și timbru de 30 cr. Atât banii de abonament că și pentru inserțiuni, sunt a să trimite la adresa: „Minerva“ institut tipografic în Orăștie (Szászváros).

locaș a lui D-zeu în Duminecile următoare!

Nu ne vom mira nici de aceea, dacă vom auzi că în cele 2 Dumineci, în 10 și 17 Maiu, nu au voit crîsnicii să tragă măcar clopotole, și nu au fost cantori cari să-i răspundă preotului cantelelor în biserică!

La popoare pline de vieată națională, aşa s'ar face, și lumea le-ar lăuda și le-ar admira pentru aşa ceva!

Aveam un frumos prilegiu, să ne folosim de el, fraților Români!

Primar al Vienei. Liberalii și Jidănișmul Vienci, învinși de nou prin partida creștină a lui Lueger, s'au folosit de cel din urmă mijloc pentru a înlătura în câtvârte rușinea înfrângerii lor. Guvernul vienez, liberal, a pus la cale de Lueger a fost chiamat Luni la M Sa Împăratul, ca Maiestatea Sa să-l înduplice pe Lueger la aceea, la ce guvernul nu l-a putut: anume să nu stărue să fie deocamdată întărit, până mai târziu. Lueger s'a plecat dorinței M. Sale, și a abzis de postul la care a fost ales, și Joi viitoare va fi alegere nouă. Va fi ales un pretin a lui Lueger, ear' Lueger de întâi vice-primer. La toamnă apoi, aşa să spune, Lueger totuși va ajunge el primar al Vienci.

Eată o strălucită pildă a isbândei stăruinței celei neînduplate și bărbătestil

Români la Montpelier.

La Montpelier, oraș însemnat în Francia, se deschide dela 1 Maiu până la 31 Octombrie, o expoziție mare, universală, împreună cu frumoase sérbări, la care au fost poftite toate neamurile, îndeosebi însă cele surori de gîntă latină, între cari și Români.

Cu acest prilegiu s'a ridicat și un măreț monument poetului Tandon din Montpelier, ear' sérbarea desvălirii monumentului s'a început cu „Cântecul gîntei latine“ de poetul

român Vasile Alexandri. Pe piedestal (temeiul statuie) figurează și numele României.

Sérbările începute la 1 Maiu, numite sérbări cu jocuri floreale, vor fi prezidate de căte doi președinți pentru fiecare țeară de gîntă latină. În numele neamului român s'a dus la Montpelier dl V. A. Urechiă, președintele Ligii, și dl Dr. V. Lucaci. Dl Dr. Lucaci, a plecat Luni în septembra asta, spre Franța, și trecând peste Viena, a fost salutat cu căldură la gară de tinerimea universitară română. Acum se află la locul seu de onoare, unde nesmintit, împreună cu învățatul și cunoscutul președinte al Ligii, vor câștiga ear' buni prietini causei române și luptei noastre!

Sârbia contra Ungurilor.

Îngâmfarea cea peste măsură a Ungurilor, și-a dat în urmă de oameni. Stirea că Sârbia a oprit pe consulul seu dela Viena de-a veni la milleniul unguresc, s'a adevărat pe deplin. Si eată de ce anume a făcut-o aceaste Sârbia. Guvernul unguresc făcând planul sérbărilor milleniului, pusese între altele în plan, că la marele conduct ce se va face în Iunie, între alte ceremonii, steagul României și al Sârbiei să fie purtat de către-un »nemes« ungr și încchinat înaintea steagului unguresc, ca semn că acele teri au fost odată supuse, închinat, înaintea Ungariei! Cum s'a svonit asta, s'a ridicat în România o fortună groaznică contra acestei obrăznici ne mai pomenite ce e să se întempe cu steagul României! S'au făcut cuvenite întrebări, și voinicou din Pesta vîzând că nu-i bine, au întors iute foaia și au zis că nu al „Rumaniei“, ci al „Kumaniei“ steag va fi scos, care era un ținut pe care l-au cuprins Ungurii la venirea lor. Din partea română furtuna s'a liniștit.

Sârbii afănd despre al lor steag, nici n'au mai întrebat nimic, ci adânc vătămați de atâtă obrăznicie și îngâmfare, guvernul lor a hotărît oprirea mergerii omului seu la Pesta Regele Sârbiei era chiar în Pesta, și întăregend

FOIȚA „REVISTEI ORĂȘTEI“

Programul dela 1849.

De George Bogdan-Duică.

I.

În patru articoli istorici, publicați în anul trecut în „Tribuna“, încercasem a restabili față de niște scrieri tendențioase — adevărul istoric asupra programului român dela 1849, din petiția dela 25 Faur stil nou, precum și asupra poziției Curții imperiale față de acel program.

Intre ideile Românilor și ale ministerului austriac existau deosebiri mari, deși atât ministerul că și România formulau aceeași basă pentru ideile lor: principiul egalei îndreptățiri. Petiția dela 25 Faur a produs bănueli, pe care o altă petiție, dela 5 Martie, subscrisea numai de Șaguna, a căutat să le răspândească, motivând »dreptatea și oportunitatea«: unirea tuturor Românilor austriaci într-o »națiune«, după analogia celor trei națiuni ce existaseră în Ardeal ca corpori cu proprie organizație; alegerii unui cap al națiunii române; întrunirii unui congres anual etc.

Cinci zile după petiționea explicativă dela 5 Martie 1849 s'a scris în ministerul de interne austriac un act, încă inedit, pe care-l public mai la vale. Acest act avea să servească de bază la răspunsul, ce trebuia să se dea Românilor, ce-l așteptau. Urso-

riile române și petiționea comună a Românilor, Sârbilor și Slovacilor, cari susțineau același idei, nu a putut scoate ministerul din veerile sale, cari erau cele depuse în constituția din Martie 1849.*)

O dovedă de această permanentă decisiune a ministerului și Curții, de-a nu părăsi punctele de vedere ale acestei constituții deja publicate, și de-a refuza prin urmare ori-ce propuneră, cari treceau peste consecuente posibile trase din ele, este și referatul ministerului de interne, pe baza căruia li-să dat și Românilor un răspuns în sensul caracterisat.

Referatul poartă data 10 Martie 1849 și numărul 1382 al ministerului de interne. Pe el se află și notiță: „erledigt 18 Iuli 1849 mit Schreiben an Bischof Schaguna“, adecă »rezolvat în 18 Iuli 1849 prin o scrisoare către episcopul Șaguna«.

Trebue să admitem, că primind scrisoarea aceasta, Șaguna s'a vîzut determinat să nu mai insiste și el pentru un lucru — zadarnic. (Scrisoarea către Șaguna este publicată în: *Die Românen der österr. Monarchie*, III, p. 37—39 și e subscrise de Bach). Când totuși agentul de curte Dobran îl chiamă prin

*) Asupra acestei constituții s'au dat și din partea Românilor multe păreri. Tin a reproduce una din ele. Teodor Aaron scrie (1850) în precuvântarea Anotărilor la istoria eclesiastică: »Cu așezămîntul împărătesc din 4-lea Martie 1849, răzimat pe temeiul drepturilor de asemenea, ni s'au deschis calea păsirei înainte în științe și nouă românilor, întru asemenea cu alte popoare; cu pedecele dară, ce ne ținea calea deșteptării până aci închisă, nu ne mai putem desvinde.

scrisoarea sa din 30 Octombrie la Viena, pentruca »viribus unitis să scoată resoluționea«, Șaguna răspunde în 29 Oct. (10 Nov.) 1849: »Ori căte iluzii își face toată lumea și ori că speră ea, că noi putem obține o resoluțion relativă la afacerile noastre naționale, eu rămân totuși pe lângă părere mea și zic: că timpul resoluților ce erau să se dea a trecut«.

Acum, având actual ministerial, înțelegem mai bine isvorul acestei siguranțe și resignaționi din scrisoarea lui Șaguna către Dobran, pe care P. S. Epp, Nicolae Popea a publicat-o în Memorial, p. 380—381. Șaguna era probabil mai bine informat decât alții, că a primi totul — imposibil și, prin aceeași scrisoare, el cerea să se lucre cu stăruință cel puțin pentru rezolvarea favorabilă a altor lucrări, la care și el era gata a merge la Viena să conlucre; pentru petiția întreagă dela 25 Faur 1849 nu mai era dispus să meargă: știa că înzadar ar merge.

Actul, care urmează, arată înseamnă totodată și seriositatea, cu care în Martie 1849 s'e planifică realizarea constituției, pe care în 1851 au sîstat-o, fără să fi fost timp de-a o realizat. Ideile din ea, ideile din actual cel public, revin la 1860—61, când de altă parte earăși se ridică și programul expansiv dela 1849, prin Andrei Mocsonyi în Reichsrath, prin Bärnuth în scrisorile ce le trimitea în Ardeal — dar nu mai mult prin Șaguna.

Renunț la un comentar amănuntit al actului ministerial cel public; cuprinsul lui politic este prin sine însuși destul de clar.

Actul l-am găsit într-o copie în colecția de documente a lui Ludovic de Rosenfeld.

Nr. 1382: Ministerul de interne 1849, 10 Martie.

Indicaționi

pentru răspunsul la petiția prezentată M. Sale în numele »națiunii române« în Februarie, a. c.

Punctele petiției.

»1. Unirea tuturor romanilor din statul austriac într-o singură națiune de sine stătătoare supt schiprul Austriei, ca parte în tregitorie a Monarchiei.«*)

Opiniune. După §§. 1 și 4 din constituția imperiului (Reichsverfassung), care marchează ca independență teri de coroană (Kronland) părțile de teritor locuite de Români (Bucovina, Ungaria, Transilvania, Granița militară) și le garantează independență aceasta, apoi după §. 6, care nu permite schimbarea granitelor de până acum ale acestor teri de coroană decât prin o lege, acest punct este total inadmisibil, deoarece realizarea acestui punct de petiție ar dissolve numitele teri și în locul lor ar crea o nouă țeară independentă de coroană, „Romania“, (Romanien).

»2. Administrațione națională de sine stătătoare în privința politică și beserecească.«

In împărțirea admisă aici pentru toată națiunea (Volksstamm) română, care voește să

*) Traducerea „punctelor petiției« o iau după broșura apărută în Viena, la 1849: »Cererile romanilor din monarhia austriacă.« Traducerea »părților« din actual cel public este deplin exactă.

și întrebăt fiind de bărbați însemnați unguri, ar fi făgăduit, spun foile ungurești, că va face să se retragă porunca. A grăbit acasă. A chemat pe ministri la sfat. Aceștia i-au spus cum stau trebile și au spus că decât să-și retragă porunca și să suferă batjocură ce li-se pregătește, mai curând lapădă toți frânele conducerii terii! Atunci regele a chemat la sfat pe căpetenile tuturor partidelor din țeară să vadă ce părere au. Toți s-au dat pe partea guvernului sprinind purtarea lui și declarând că toți așa ar fi făcut. Regele atunci a întărit și el hotărîrea!

Foile ungurești sunt acum năcăjite, că zic, de ce guvernul sărbesc n'a încercat întâi să se înțeleagă cu cel unguresc pentru înlăturarea acelui punct din sărbări, și numai dacă nu se învoia, să fi pășit așa aspru cum a pășit. Ear' guvernul însuși, văzând ce prostie grozavă a făcut eară, se lapădă și de steagul acesta și spune că nu-i steagul Sârbiei, ci alt steag!

Ruptura e făcută; îngâmfarea proastă și-a primit palma cuvenită din partea unui popor vecin, palmă pe care n'o va mai putea șterge de pe față sa ori-ce ar face și ori-cum ar suci acum lucrul!

Proteste.

Tot de telul protestului fraților noștri din Vinerea, s-au înaintat proteste la comitat contra ședinței millenare a comitatului nostru,

Din **Scroafa** (Zarand) subscris de 74 de locuitori români;

Din **Luncioiu-de-jos** s'a înaintat cu 20 de subscrisi.

Comunele acestea au mai adaus și aceea în protestele lor, că hotărîrea congregației contra căreia protestează, nu o recunosc de validă, cu atât mai verătos, că aleșii noștri din acele părți, mulți nici n'au căpetat invitațiile la acea ședință! etc.

Din **Brad** s'a înaintat la 10 Aprilie protest subscris de următorii domni:

George Feier, Avisalon Feier, George Bolcu, Toma Oțel, Nicolae Faur, Petru Suciu, Nicolae German, Constantin Costin, Gligor Costin, Emil Pop, Login Laslu, Iosif Cristea, Traian Vostinar, Moise Olariu, Galcea George, Copos Todor, Teofil Radovici, Bota Petru, Omela Ilie, Adam Bolcu, George Tuduran, Ioan Tuduran, Lazar Pîrva, Florea Stiopa, Constantin Ancăș, Lapadat Boncaș, Lazar Stiopa, Ioan Trifa, Ianăș Banciu, Ion Feier,

fie primită ca națiune (Nation) neîmpărțită, independentă, după dispozițiunile constituției citate mai sus, asemenea *inadmisibil*.

Din contră, dacă acest punct va fi redus la restricția constitucională, în urma căreia este pusă în perspectivă, în singuracile terii de coroană, formația de comunități districuale și chiar cercuile române, mijlocul pentru realizarea lui va fi dat prin viitoarea lege comună și prin constituțile terilor.

»3. Deschiderea căt mai curând a unui »congres (adunare) universal a toată națiunea »spre constituirea sa«.

Observările premerse la p. 1 și 2 se aplică în general și la acest punct; relativ la problemele speciale ale acestui »congres« și anume:

a) alegerea unui cap național și
b) alegerea unui sfat administrativ național supt titul de *Senat roman*, apoi
c) alegerea unui cap beseresc, supt care vor sta ceialalți Episcopi naționali, — ele cad, după dispozițiile constituției imperiului, în sfera constituțiilor terilor, a puterii executive sau a raporturilor statului cu biserică și, dacă congresul însuși ar fi, sub alte premise, admisibil, ele nu ar putea fi revendicate de congres.

Problemele congresului național, pe care le mai pomenește potenții, anume:

d) organizarea administrației în comunitățile și cercurile române, apoi
e) a scoalelor și institutelor trebuincioase de învățătură, ele sănă declarate prin capitolele IV și V din constituția imperiului drept obiecte ale legii comunale sau drept afaceri ale terilor, și ele își vor găsi soluția lor pe această cale relativ la România locuitorii în singuracile terii, ca și la celelalte națiuni.

Relativ la Bucovina »drepturile cardinale« cuprind o și mai precisa garanție, dela care,

Adam Jula, Toader David, Ion Copos, Ion Grof, Ioan Stanciu.

Din **Renghet**, s'a înaintat protest cu 69 subscrisi.

Din **Luncioiu-de-sus** precum și din **Cristior** și din alte multe locuri, tot asemenea s'au trimis.

Îi supără tare.

Numărul trumos de proteste ce poporul român din comitatul nostru a trimis la Deva în pricina sărbărilor millenare, i-a mirat și supărăt pe Ungurii nostri, din seamă afară. S'au pus în mișcare doară pot strica ce s'a făcut. Vicișpanul a dat unele proteste solgăbiraelor, să iasă cu ele în comunele de unde au venit, să tulbure mințile oamenilor cu lămuriri sucite și răsurite și să cerce a-i face să și-le retragă. Intre miiile de înși ce au subscris protestele, or să fie poate îci-cole pe cățiva, cari neînteleghând bine lucrul ori amintiți cu cine știe ce, să le facă pe voe, dar partea cea mare și bună, are să rămână statornică, în ciuda sforțărilor lor, și în cumpăna asta trage! Si mai trage în cumpăna faptul, că protestele au fost înaintate de bunăvoie, din pornire și insuflețire curată, ear' dacă unii și alții, s'ar retrage acum, aceasta ar face-o numai silici, și asta nu are nici un pret, căci de silici, mânca și »domnii« bureți nebuni și sar pe păreți când e la adeacă!

Nu înțelegem însă de ce sunt așa supărăti pentru această manifestare a poporului nostru. N'au drept. Au putut prevedea că o să ajungă lucrul aici, ear' prevăzându-o trebuia să ne cruce cu aducerea de hotărîri jignitoate pentru cari să ne putem ridica vocea. Ei ne-au vătămat întâi, prin purtarea lor, noi, folosindu-ne de dreptul cetățenesc ce avem, am protestat, și acum tot ei sunt cei de către pădure și sparie pe oameni cu neadeveruri, cum a făcut-o solgăbirul Csulay la Hărău, zicând poporului: „Cum ați cetezat să faceți așa ceva? Doar asta e lucru mare! Puteti păti foarte rău!“

Eată asta va să zică a amăgi și a nebunii poporul! Noi ne încercăm să-l luminăm și să-l deprindem a se folosi de drepturile sale, ei merg și-i spun că »asta îi lucru mare, pentru asta o poate păti!«

N'are s'o pătească! Au s'o pătească amăgorii și apăsătorii lui de azi, când acest popor va fi pe deplin luminat asupra însenătății și a drepturilor sale! Minți și-l nebunii aici, dar' mâne nu vei mai putea-o face!

Si noi aici ne străduim să aducem, să ridicăm poporul nostru. O astfel de încercare, o probă, un pas într-aici făcut a fost și acesta cu protestele, și cei dela comitat

de-a fi adevărați binevoitori ai poporului, ar trebui să se bucure de munca noastră, că poporul prin ea să semne de cunoaștere a drepturilor sale.

Lucru minunat însă, pe chiar astă i-a scos din sărite! În numărul trecut a lui »Hunyad« scriu gros că noi amăgi poporul și ei încearcă să-l »lumineze«, spre care scop solgăbirale au luat-o la colindat prin comune. Lumina cu care ei vor să lumineze, e infri-carea, și apăsarea poporului doritor a se ridică și el la nițică libertate. Ear' un om cu mare trecere între ei, groful *Kun István* în o foaie din Cluj (»Ellenzék«) scrie un articlu lung contra mișcării Românilor din comitat prin protestele lor și ne aruncă și el vorba că »amăgi« poporul și le tulbură mării lor tinea!

Care va fi însă Românul, ori-cât de simplu să fie, care să nu vadă cine sunt țărăncii în întuneric ai poporului, și cari lupătorii pentru ridicarea lui la lumină?

Noi nu ne spăriem de răspuns.

Să nu ne temem nici de sforțările lor de a ne răpi pe unii din ai nostri și de-a cerca să ne facă cumva de »rușine«, cu protestele. Pe o clipită, două, să poate să fie unii ori alții zăpăciți de »lămuririle« false ale cutării solgăbiriei, dar' ei, oameni de omenie fiind, vor afla earăi care e adevărul și se vor alipi de nou și cu atât mai stăruitor la densus.

Însuflețire nobilă.

În zilele acestea nici-a fost dat să avem câteva clipe de senină bucurii naționale.

Doi țărani din Cugir, văzând că din toate părțile s'a protestat, și că e vorbă de prigonișchi, pentru proteste, au venit Mercuri, în săptămâna asta, și ne-au rugat să le dăm în drumare cum să facă și ei protest, că dela ei nu s'a făcut și nu vor să rămână mai pe jos ca alte sate! Li-am dat cu drag lămurirea cerută, și ei n'au spus: apoi să vină numai și la noi solgăbirul să ne întrebe!

Am rămas încântați de atâtă curaj și dragoste pentru lupta națională, și până astfel de oameni vom ști în partea noastră, cu dragă înimă vom urma pe calea dreaptă a luptei pentru acest neam nedreptățit și vrednic de o soarte mai bună, și ne vom strădui ca aceeași hotărîre mândră și frumoasă să străbată tot mai adânc și în cercuri tot mai largi la densus!

Aceeași bună impresie nici-a făcut știrea că solgăbirul din Brad, esind și el, sub cuvânt că are ceva trebură de prevaricație, în comunele Orminda, Peștera, Scroafa, a luat pe oameni la întrebări și pentru proteste, — dar' a primit răspunsuri, de are cu ce »mângăia« pe dl vicișpan de mileniul!

Așa trebuie făcut de toți!

decum total inconștientă, cu titlu de »Mareduce al Transilvaniei«, pe care se știe că Impăratul Maria Therezia l-a luat la 2 Nov. 1765 în locul celui de mai înainte (»principatus«). Comentarlul la această schimbare se află în cuvintele din introducerea petiției:

»Națiunea română din marele principat al Ardealului, din Banat, din marginile vecine ale Ungariei, și din Bucovina, care este cea mai veche între celelalte națiuni, și cea mai numerosă în întunil locuit de densus« — asă că potenților li-se va fi părt aplicabil și aici principiul *a potiori fit denominatio*. Dar' acest punct este deja rezolvat prin §. 11 din constituția imperiului.

Aceste indicații vor fi suficiente pentru a dovedi, că o parte din rugările prezente în »numele națiunii române« de subscrizitorii petiției de data Faur a.c. M. Sale, au și fost împlinite de M. Sale prin aceea, că M. Sale a dat tuturor popoarelor sale din propriu indemn prin constituția tocmai publicată împieriului, drepturi, libertăți și instituții, cari coincid în cele mai importante privințe cu concesiunile cerute aici, aşadar le sănă și Românilor de folos, ceea-ce M. Sale îl este o preaînaltă satisfacție, ear' acesteia numai cu recunoaștere a vor recunoaște.

Pentru cealaltă parte a punctelor prezente, se află tocmai în această constituție, dacă nu o împlinire momentană și necondiționată, — totuși linșitărea indicație, cum pot fi ele împlinite în cel mai apropiat viitor, sub condițiile prescrise de constituție; acest scop va fi cu atât mai repede și mai complet ajuns, cu cât mai sincer se va alipi națiunea română de guvern și cu cât mai cumpătată va urma calea, arătată de M. Sale, a desvoltării naționale în cadrul limitelor trase pentru singuracile terii de coroană.

Din Leșnic.

D-le Redactor,

Duminică în 14 Aprilie st. v. a eşit fișolăbirul Csulay din Deva spre a lua în cercetare pe acei locuitori din Leșnic, care au subscris protestul contra milleniului.

Pertractarea s'a ținut cu fiecare îndeosebi în casa »Matricularul«. Crăzind fișolăbirul, că va putea seduce oamenii să-și retragă subscrizerile, a opri d-lui preot George Popovici de a intra la pertractare! Dar' s'a înșelat fisolăbirul, căci și de astădată »și-a dat de oameni, dela care au primit răspunsuri cum d-sa nici n'a gădit! Toți au răspuns cu însuflețire și bărbătie zicându-i:

„D-le! ne rugăm, că protestul ce 'l-am înaintat oficialui de vice-comite să meargă la locul lui, și noi alt protocol nu mai subscrim, că am subscris unul și rămânem pe lângă acelă ce 'l-am subscris!“ Supărându-se foarte solgăbirul li-a zis în chip brutal că »Suntă măgari, încă mari măgari!« la ce firește »și-a primit și densus răspunsul cuvenit! S'a deținut din comună fără nici o îspravă, zicând că va ține o altă pertractare. Să vie numai de nou. O să ne afle mai pregațiti! Unul.

Sinodul dela Sibiu.

În ședința sa a VI, sinodul a luat hotărîri privitor la regularea salariilor protopresbiterilor și preoților ce au fost foarte scurtați în venitele lor prin introducerea nouelor legi bisericești. Sinodul a hotărât urcarea taxei sidoxiale dela 10 la 50 cr. de familie, din care sumă să se dea protopopilor și întrucăt se ajunge și preoților, o rebonificare, răsplătire, a venitelor lor perdate. Credinciosul ce va plăti odată 25 fl. ca taxă sidoxială bisericii, va fi scutit pentru totdeauna de această taxă.

In ședința a 7-a a fost ales de asesor referent scolar în locul dlui M. Voilean, dl Liviu Bran de Lemeny.

Privitor la zidirea noului seminar, s'a hotărât scriere de concurs pentru un plan de seminar, cu premiu de 5000 fl. Seminarul se va zidi peste 2—3 ani, afară din Sibiu, la grădina metropoliei, și va costa vre-o 300.000 fl. Până atunci se va ajuta biserica cu cel de acum mai ridicând o aripă de ajutor. Despre seminar fiind vorba, E. S. Metropolitul a făcut între altele sinodului o întristătoare împărtășire, zicând că ar fi bine peste tot să se mai amâne zidirea noului seminar, pentru că are știri și se teme mult că institutul nostru pedagogic

În sfîrșit o parte a concesiunilor cerute M. S. nu le-a găsit de salutare și priințioase pentru binele națiunii române și al celorlalte popoare ale M. Sale și asupra acestor afaceri a binevoit să dispună în felul care rezultă din constituție.

Intre acestea se numără anume unirea și organizarea tuturor Românilor într-o singură națiune independentă. Din această considerație ministerul nu poate recunoaște de admisibile acte, ce sunt predate sub acest nume comun și pentru care subscrizorii și până acum li-a lipsit mandatul necesar.

Dimpotriva cu bunăvoie va primi și va pleda la Maiestatea Sa pentru acele cereri, pe care Români locuitori în singuracile terii de coroană le vor prezenta pe cale constituțională, pentru a examina dorințele poporaționii române și a fi împlinite în toate punctele admisibile, ce la vremea sa se va notifica celor interesați.

In 10 Martie 1849.

[NB. Scrisoarea ministerului ar fi să se adreseze episcopului Șaguna, pentru propria lui informare și informarea celor ce au subscris cu el petiția, și cari în nici un cas nu pot fi priviți ca deputați ori plenipotențiati.] *

Din scrisoarea către Șaguna (Die Romanen, III, 37—39) dela 18 Iulie 1849, se poate vedea în ce formă s'au comunicat în scris vederile din acul dela 10 Martie 1849. Deputația Românilor »și-a făcut apoi »reflexiunile« sale, cu data de 30 Iulie (Die Romanen der österr. Monarchie, III, 40—45). Prin aceste acte și acul publicat aici, situația politică a noastră în jumătatea primă a anului 1849 reiese deplin lămurită.

n'o să-l putem avea multă vreme, că guvernul se silește din răspunderi a ni-l răpi! Asta a uimit pe toți membrii sinodului, dar' ei au luat totuși hotărîrea pentru edificare.

In ședința a 8-a s'a dat scămă despre mersul tipografiei celei mari archidiecesane, și s'a dovedit că acolo nu merg treburile tocmai cum ar trebui să meargă! Despre »Telegraful Român« s'a hotărât ca el să fie impus tuturor preoților gr.-or. să-l aboneze. (Preoții vor primi ceva ajutor, ear' din ajutor li-se va trage suma de abonament la »Telegraf«, 6 fl. la an).

Din cercul Iliei.

Am luat parte în 12 c. v. la adunarea generală a subreuniunii învățătorilor gr.-or. din tractul Iliei. M'am depărtat vesel dela această adunare. Ce-am văzut? Că învățătorii vechi sunt înlocuți cu tineri cu care au făcut pedagogia, și cari formează apoi sufletul adunării. De președinte au pe dl protopop Pecurariu din Ilia. «Mi-au venit aminte de vorba: »un general bătrân cu soldați tineri, va dobândi lupta!«

După constituirea obișnuită, s'a cunoscut raportul bibliotecarului și cassarului. Dintre hotărâri numai pe cele mai de preț le înșir. S'a hotărât cum să se incasseze taxele restante, și s'a votat o sumă de aproape 40 fl. pentru a se cumpăra cărți pentru bibliotecă. Dni invățători au arătat că președintele adevărul »Cine are carte, are parte!«

Semne de viață și voe de muncă au arătat învățătorii nostri, deoarece mulți s-au pregătit, unii cu disertații, alții cu prelegeri practice. Numesc numai cele cete, și dintre toate pe cea mai însemnată, a lui înv. din Câmpuri, Longin Popa, »Despre cultura socială a învățătorului«, apoi a lui Filimon Cosma din Tătărești, »Despre persoana învățătorului«. Prelegeri practice din comput au ținut dl N. Rus, în Zam, și dl Petru Jujan din Vica.

E dureros numai, că puplicul nostru nu dă sprințul cuvenit acestor adunări, prin aceea că le-ar cerea și el. Prin asta s'ar da un indemniz și mai mare învățătorilor la muncă, și întrecere chiar în muncă. Mai am și aminti ceva ce cu drept poate servi și On. Redacțiuni spre placere.

La convenirea învățătorilor, după adunare, am petrecut cu densusi câteva minute, și vorbind de una și de alta — chiar cei mai inteligenți dintre densusi, și-au exprimat deplina complacere cu ținuta foaiei noastre, »Revista Orăștiei«. Eu știu că și prețuia »Revistă« a stimat mult și stimează pe învățătorii nostri buni, de aceea și ei cade-i-se aceeași.

Delean.

abia la sfîrșitul sesiunii sale de trei ani. În 1894 în contra lor Romul Ciorgariu și I. Russu Șirianu colegiul de scrutiniu a declarat de aleși ca deputați pe dl Petru Truța și Sever Bocșan, pe temeiul protocolului sinodului parochial din comuna Șeitin, în care notarul sinodului, învățătorul Ioan Roman, a scris peste 300 de voturi false în favorul lor Sever Bocșan și Truța. Comisiunea verificătoare, în care e membru și profesorul T. Ceonțiu, cununatul lui Sever Bocșan, în contra votului separat al membrului Dr. Georgiu Popa, și cu delăturarea protestului comunei Șeitin și a bărbătilor de încredere din alte cinci comune, a propus sinodului verificarea alegerii. Sinodul însă, cu o majoritate abia de sase voturi, a respins propunerea comisiunii, însărcinând consistorul, ca să facă cercetare în cauză pe baza protestelor. Intre acestea dl Truța a abzis de mandat, ear' cu privire la alegerea lui Sever Bocșan consistorul a făcut cercetarea abia în Noemvrie trecut, pe temeiul căreia aceeași comisie, care mai nainte propuse verificarea alegerii, acum vine cu propunerea pentru nimicirea ei. Învățătorul Roman, a recunoscut singur, în cursul investigării, că fiind notar al sinodului, fiindu-i rușine să prezinte un protocol cu 40 de voturi, din o comună mare ca Șeitinul, a scris între votanți persoane, cari nu au votat, până a completat numărul voturilor la 378. Astfel adevărății aleși ai poporului, Romul Ciorgariu și Russu Șirianu, au rămas din sinodul episcopal cu o minoritate neînsemnată față cu peste 300 de voturi false. Sinodul a nimicit alegerea lui Sever Bocșan, dar ceva face acum consistorul și sinodului parochial, de astă suntem curioși, mai ales că falsificarea s'a făcut, după cum se susține, cu înțelesul și la îndemnul chiar al protopopului Bocșan! El, atunci să nu ne mirăm, că secta Nazarenilor crește, și peste tot nespașarea față de biserică ia întinderi tot mai mari! Credincioșii văzând cu ochii nelegăuirea propagată de unele organe bisericesti, nu pot să se încălzească pentru instituțiunile bisericii.

CORESPONDENȚĂ

Balomir, Aprilie 1896.

Feriți-vă!

Dle Redactor,

Din prilegiul vestitului »Milleniu« s'au aflat mai mulți geșefari, cari speculează a-și vinde lucrurile și mărfurile de prin prăvălii, și anume acelea, cari nu le pot vinde altcum, fiind rele. Intre acești mulți geșefari pot să numesc fără nici o sfială și pe jupânum Julius Fekete din Viena, care în mai multe foi și-a lăudat marfa sa atât de »bună« și »foarte ieftină«.

Voină subscrisul a face o probă, m'am adresat și eu la numitul fariseu să-mi trimiță o »harmonică« după felul I cu prețul de 2 fl.

»Mi-s-a trimis instrumentul dela numitul negustor. M'am văzut cu totul îngrijat, căci instrumentul lăudat a fost cu totul altfel, și așa încât pe la noi îl pot săptă cu un preț de 1 fl. După ce l-am scos dela postă, solvind și spesele de postă, 52 cr., peste tot 2 fl. 52 cr. și neputându-l folosi, l-am trimis carășii îndărăt cu rugarea că să-mi înapoeze paralele. Am primit harmonica cu rambursă postală; l-am trimis-o napoi tot cu rambursă. Dară numitul negustor, un șvindler fără îndoială, nu a voit să scoată mai mult dela postă harmonica, ci a lăsat-o până ce va trece terminul prescris, ca apoi să-mi aducă carășii mie, îndărăt. Așa s'a și întâmplat. În loc să-mi capăt paralele așteptate, mă pomenesc carășii cu harmonica făcându-mi și nouă spese de postă, de 89 cr., deși numitul șarlatan scrie în ziare că ori-ce marfă cumpărată dela el ce nu i-ar plăcea cumpăratului va primi-o îndărăt. Dar' nu așa a făcut cu mine și cred că nici cu alții, căci, precum se vede, abia apucă să-ți golească punga de parale și apoi să nu te mai cunoască mai mult!

Acest obiect procurat dela el, mă costă astăzi peste 3 fl., și astăzi spre aducere aminte de »Milleniu«.

Descooper lumii pe sus numitul geșefar necinstit ca să știe și alții să se ferească de el și să nu se lase îngrijati.

Căti, Doamne, vor păti de acestea, mergeând la milleniu, unde Jidovii vor sta ca stupul, să facă »geșefuri«.

Ioan Tuga,

negustor român.

NOUTĂȚI

Eliberat. Bravul teran Ioan Herlea lui Ilie din Vinerea care fusese osândit de tribunalul din Deva la 3 luni temniță, pentru o scrisoare de alipire ce trimisese osânditorul pentru »Memorand«, — împlinindu-și pedeapsa începută la Sf. Ioan, a fost zilele acestea pus pe picior liber. Trimitem felicitări vrednicului teran, pentru răbdarea și bărbăția cu care s'a supus grelei pedepse, pentru cinstea neamului seu!

*

Spargere în Orăștie. În noaptea de Marți spre Mercuri, în septembra astăzi, reușătorii necunoscuți, au spart, prin curte, prăvălia lui F. Schulleri, negustor în loc, și au luat cu sine cambii și timbre în preț de 500 fl. Bani n'au putut lua, fiind închisi în cassa Wertheim. Până acum nu s'a putut da de urma reușătorilor.

*

Calea ferată peste Zarand. Lucrările pentru noua cale ferată dela Hălmagiu peste Baia-de-Criș, Brad, la Deva, în părțile zara-dene se urmează cu multă stăruință pe Valea Crișului. S'a facut și din aceasta, ca din tot ce se poate, mijloc de căpătuire. Întreprinzătorii au adus de pe Alföld multime de lucrători unguri, pe cari se-i îndoapă de mileniul, nu cumva lucrătorii români să capete și ei cevașă de lucru după drumul ce în a lor parte a locului se face. Dar' așa se vede că fericul »Canaan« al lor, »Alföld«-ul, dă mai mulți proletari decât Zarandul muntos românesc. Se spune că după Arad, Bradul va avea cea mai mare stație de cale ferată. Se lucrează la ea cu multă grabă, căci pe 1 August totul trebuie să fie gata! E așezată aproape de piață. Românilor aceasta încă le va da de gândit, căci astfel de stații se prefac îndată dela începutul lor, în vespere ungurești de cele mai »patriotice«. Dovadă Simeria (Piski).

*

Concert militar se dă mâine, în 3 Maiu n. de către capela militară a regimentului de infanterie 82 (din Alba-Iulia) aici în sala otelului Széchenyi, la orele 8 seara.

*

Sedinta festivă millenară a congregației comitatului nostru, se va ține la 14 Maiu n. în Deva. Vicișpanul a trimis membrilor congregației invitații deosebite, tipărite în tricolor unguresc cu litere roșii și verzi, pe hârtie albă! Românilor, precăt știm, vor lipsi dela sedință.

*

Concert de diletanți. Dumineca trecută publicul din Orăștie a avut earășii o seară plăcută. I-a procurat o orchestra de diletanți săși din loc, dând un concert de 8 puncte în sala otelului Széchenyi din loc. Această orchestră constătoare din vre-o 15 persoane, s'a întemeiat din dragoste pentru arta muzicală, abia în decursul anului trecut, și a dat anul trecut pe la Paști întâiul concert, care a plăcut mult. Cel de acum este un pas înainte și a fost mai reușit chiar decât cel dinainte. Membrii orchestrei nu se mai cunosc să sunt diletanți, ci par măiestri ce s'ar ocupa numai cu muzica, deși în faptă ei sunt profesori, avocați, negustori, măiestri etc. Publicul i-a ascultat cu plăcere și aflat multă desfășare în piesele cântate, pentru ce i-a și răsplătit, cu călduroase aplaude. A fost concertul bine cercetat. Sala dela Széchenyi plină. — Nouă îndeosebi ne-a impus bunătatea, dintre acești domni: avocatul alătura cu măiestrul, profesorul cu neguțătorul, toți în frăție lucrând la cultivarea artei. Le face multă onoare.

*

Gândaci de Maiu, deși luna lui Maiu abia acum se începe, pe la Orăștie s'au arărat deja de o septembără. Sunt în număr mare, ceea-ce țearii o tălmăcesc ca semn că va fi cucuruz bun.

*

Moarte. Comitetul Comunității de avere din Caransebeș, cu durere nespusă aduce la cunoștință, că iubitul și zelosul magistrul silvanul al Comunității de avere, Aurel de Popescu, a răposat la 10/22 l. tr. în etate de 33 de ani la Viena, în urma unui morb greu și îndelungat, lăsând pe scumpa sa soție Elena de Popescu născută de Macassy, pe principele Constantin și Emilia și numărătoși amici ai sei și rude, în veci nemăngăiați.

*

Aflăm cu părere de reu, că preotul Ioan Ungur din Toplița (lângă Deva) a încetat din viață în septembra din urmă.

*

— Eugenia Dr. P. Cioran, născută Sotir, a încetat din viață în 29 Aprilie n. în etate de 35 ani, în Sibiu.

*

— Nicolae Costea, preot în Almașul-de-mijloc, a răposat în septembra sfintelor Paști. A fost înmormântat în Sâmbăta Paștilor cu frumoasă păradă, cu 10 preoți. Dr. Alimpie Oprea preot-capelan în Săcărâmb, a rostit o frumoasă cuvântare funerală.

Fie-le țărăna usoară!

Cărți nouă.

Fire de tort. Aceasta e titula unui nou volum (al doilea) de poesii, pe care de toți iubitul poet George Coșbuc l-a scos de sub tipar la București. Cuprinde 35 poesii foarte frumoase, luate, ca material, mai ales din viața poporului.

*

Monografia comunei Gurariu scrisă de dl preot Ioachim Muntean, a ieșit de sub tipar la »Institutul Tipografic« din Sibiu; retipărire din »Foaia Poporului«. E lucrarea a II-a premiată la concursul scris pentru monografiile comunelor din comitatul Sibiului. Doritorii de-a pregăti monografiile comunelor lor, și noi am dorit ca de această să fie în fiecare comună românească măcar unul, pot avea și în această monografie un îndreptare bun în lucrarea lor. Cea dintă e a comunei Orlat scrisă de dl Romul Simu, apărută tot la Sibiu, naintea acesteia. Regretăm că deja în fruntea monografiei (Gurariu) aflăm o eroare mare: editura retipăind după monografia Orlatului prefața, a retipărit, pe foaia a treia, și sentența ce juriul din Văcă adus-o monografiei Orlatului și nu Gurariu. Juriul n'a zis și despre a două că e »cea mai bine succesoasă!«

Ultime știri.

Comitetul naționalităților întovărășite, România, Sérbi și Slovacii, a publicat cu data de ieri, prin foile naționale un protest comun contra sérbărilor milenare. Comitetul protestează contra mileniului ca și contra unei sérbări ce are de gând să însele ochii Europei, că acest stat ar fi deja azi **national maghiar**, și declară în auzul lumii, că aceste popoare nu numai că nu vor lua parte la acele sérbări cu scopuri false puse la cale, dar' încă vor să se știe că ele vietuesc ca popoare de sine, și vor ca așa să trăească și mai departe!

Protestul e datat din Budapesta.

*

Azi se ține în Viena din partea tinerimii universitare o mare adunare de studenți de toate națurile, care să protesteze contra mileniului unguresc / Germanii naționaliști, România, Sérbi, Slovacii, Slovenii, Sașii, Cehii, Rutenii, Bulgarii, Rușii, Grecii și toate semițile de studenți, afară de Unguri, sunt adunați și de o părere întră a da un duș de apă rece Ungurilor, chiar acum în ajunul deschiderii mileniului lor!

*

Tot azi, în 2 Maiu, în România, la Craiova, secția Ligii ține o mare întrunire, de tinerime și cetățeni, și prin vorbiri vor lămuri publicului ce e mileniul și scopul lui și vor protesta contra lui, iar după întrunire vor cutriera strădele cu steaguri naționale demonstrând contra Ungurilor!

*

Tot ca dar de mileniu în sedința de Mercuria trecută a dietei ungurești, opoziția după ce a mărturisit-o însăși, că naționa maghiară e azi coruptă, putrezită, stricată, și presă, foile ei, tot așa, a cerut ca guvernul acesta să fie tărit pe banca acuzaților, dat în judecată pentru chivernisirea cea păcătoasă a averii țării și a țării peste tot!

*

POSTA REDACȚIEI.

Dlui Un Murșan în S. Nu se poate. Faci greșeli neierante și de ritm și de rimă. Ce va să fie asta:

- Eu știu că o femeie
- Lung nu poate a iubi,
- Dar' »Nimic fără exceptiune«
- Îmi era ca principiu...«

D-Sale Vasile Bota în K. sat. M. Nu știm ce cerei și de aceea nu-ți putem scrie că ii e prețul. Scrisie mai lămurită, și fiu bun cere-o la librăria (prăvălia de cărti) la care vei fi cert că se afă.

D-Sale N. V. l. E. în Bl. Din scrisoarea D-Talea Paști, vom tipări »Doina«, celelalte știri nu. Cu foaia aceea din Pesta nu ștăm nici de vorbă, fincă scrisă de un renegat urit, ce pentru bani ceară prin ea să strice poporul nostru și să-l abată dela adverții lui luptători.

Dlui G. G. în C. La nici un cas nu vă dăm sfatul să faceți. Din multe puncte de vedere nu-i cunosc, ba nici iertat chiar! Adresati-vă consistorului, spuneți-i lui și mai

